

ספר
פדות יעקב

ליקוט מדברי חז"ל

א"ח 1234567

בענין דברים
אוצר החכמה
המקרבים את הגאולה

ספר
**דבר בשם
אומרו**

ליקוט וביאור בגודל החיוב
לומר דבר בשם אומרו

לזכר עולם
יחקקו בספר נשמותיהם של
מעלת כבוד הורי היקרים עטרות ראשינו

אאמו"ר ר' אהרן צבי אביגדור זצ"ל
בן הרה"ח ר' משה יצחק פיש זצ"ל
נלב"ע ה' שבט תשמ"ח

אוצר החכמה

א"מ רבקה רחל ע"ה
ב"ר יקותיאל זלמן זאב גרינבלאט זצ"ל
נלב"ע כ' מרחשון תשנ"ז

אוצר החכמה

ת.נ.צ.ב.ה.

ומנוחתם כבוד בירושלים עיה"ק תובב"א

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים
שיקומו בקרוב בתחיית המתים כמ"ש
(ישעיה כ"ו י"ט)

הקיצו ורננו שוכני עפר
בביאת משיח צדקנו בב"א

בעזרי"ת

ספר

123456789

פדות יעקב

ליקוט מדברי חז"ל
בדברים המקרבים את הגאולה

אוצר החכמה

ליקטתי בסייעתא דשמיא
יעקב חזקיהו בן אמו"ר ר' אהרן צבי אביגדור זצ"ל פיש

מהדורא שני' עם הוספות

פעיה"ק ירושלים תובכ"א
שנת "עת לחננה כי בא מועד" תשס"ו לפ"ק

כתובת המחר:

גבעת משה 12

ירושלים

טל: 02-5373351

מוצר החכמה

מחיר 1234567

057-3109981

כל הזכויות שמורות

ישראל יעקב פישר ISRAEL YACOV FISHER

RABBI OF ZICHRON MOSHE
and member of the Rabbinical Court
of the Orthodox Jewish Community
JERUSALEM, Chofetz Chaim Street 4

רב זיכרון משה
וחבר הניד"צ העדה החרדית
בעיה"ק ירושלים תוכנ"א
רחוב חפץ חיים 4

ב"ה

יום ח"י מנחם אב תשמ"ז

הנה הביא לפני כבוד הרב הגאון מו"ה יעקב חזקיהו פיש שליט"א את ספרו אשר הולך ומדפוס, אשר בשם פדות יעקב יקרא, אשר בו מדובר נכבדות אשר לוקט בטוב טעם מספרים וסופרים, להזהיר מדברים המאחרים את הגלות, אשר ע"ז נאמר כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, וכן מבאר באיזה דברים אשר צריך להתחזק בעשיית המצוות אשר על ידי עשייתן יקרב את הגאולה, וזה נכלל בכלל התביעה שיתבע מכל אחד ואחד צפית לישועה.

ובודאי הספר הזה יביא תועלת גדולה להתחזק בזה כדי לקרב את גאולתנו ופדות נפשנו ולאוקמי שכינתא מגלותא, ואמינא לפעלא טבא וכל אחד יכניס ברכה זו לתוך ביתו וחפץ ה' יצליח בידו, להפיצו בישראל, וכאשר עברתי על בתריו ראיתי להעיר באיזה דברים הנכתבים מטה.

1234567

הכותב וחותם למען כבוד התורה ולומדיה

ישראל יעקב פישר

(1) מש"כ בהקדמה בשם האוה"ת דאפילו יהיו רשעים גמורים יבוא הגואל, צ"ע הא פלוגתא דתנאי הוא בסנהדרין וזה דעת ר' יהושע אבל דעת ר"א דאין נגאלין אלא בתשובה, וכן פסק הרמב"ם בה' תשובה פ"ז ה"ה, ובאמת אף לדעת ר"א דאין נגאלין אלא בתשובה, מ"מ כתב בפרקי דר"א סי' נ"ג דאין ישראל עושין תשובה גדולה עד שיבוא אליהו, ומבואר דאליהו יבוא לפני התשובה, וא"כ

צדקו דברי האוה"ח אפילו לדעת ר"א, וכל זה צ"ע גם בדעת כמה מהאחרונים
שהביא מעלתו דישראל נגאלין אפילו בלי תשובה, מה שי"ך להכריע בדבר
שנחלקו התנאים.

¹אוצר החכמות

(2) בסי' ג' הביא מעלתו גמרא בסנהדרין דאין ישראל נגאלין אלא בצדקה
דכתיב ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וצ"ע אמאי אמר אלא בצדקה הא כתיב
נמי במשפט תפדה, וכן אמרו חז"ל במדרש דברים אם שמרתם שניהם הצדקה
והדין מיד אני גואל אתכם, והנראה בזה, דעצם הגאולה הוא מצד הצדקה אלא
דבכסף שאינו שלו ע"פ דין אי אפשר לקיים מצות צדקה ולכך צריכים לשמור
את הדין ונמצא דהמשפט הוא תנאי במצות צדקה.

(3) מש"כ בהשלמות וליקוטים אות פ"ז בשם ספר בית אלוקים דאפילו משה
רבינו וכו' אינו יכול לברר ספיקות התורה אף כי הם ברורות אצלו, לסבת הפרדת
נפשו מגופו ועתה החייהו הקל יתברך ודיבורו יהיה כמדבר מן השמים והכתוב
אומר לא בשמים הוא ואין משגיחין בבת קול עכ"ל ודבר זה נסתר מדברי הגמרא
ביומא דף ה: כיצד מלבישן וכו' לעתיד לבוא נמי לכשיבואו אהרן ובניו ומשה
עמהם עיי"ש וצ"ע.

הנ"ל

ההסכמה ניתנה למהדורא ראשונה

מפתח

א'	תשובה	יג
ב'	תפלה	יט
	אוצר החכמה	
(א)	י"ח ברכות דשמו"ע	כא
(ב)	עינים נשואות למעלה בשעת קדושה	כא
(ג)	תיקון חצות	כא
(ד)	עניית אמן ויהא שמיה רבה	כב
ג'	צדקה	כג
ד'	תורה	כו
(א)	לימוד לשמה	כו
(ב)	לימוד פנימיות התורה	כז
(ג)	לימוד המשניות	כט
	מחיר 1224567	
(ד)	לימוד פ' עולה ובנין בית המקדש	ל
(ה)	לימוד תנא דבי אליהו	לא
(ו)	לימוד תורה בפורים	לב
ה'	שמירת שבת כהלכתה	לב
(א)	נרות שבת	לד
ו'	אחדות ושלום	לד
(א)	תיקון חטא של לשה"ר ושנאת חנם	לו
ז'	אמונה וכיסופין לגאולה	לט
(א)	אמונה	לט
(ב)	כיסופין לגאולה	מ
(ג)	בענין השבועה שלא ידחקו את הקץ	נט
ח'	לומר דבר בשם אומרו	סא
ט'	לעסוק בפריה ורביה	סא
י'	שילוח הקן	סב
י"א	ברית מילה	סג

י"ב בזכות נשים צדקניות. סה
י"ג יסורים סה
י"ד ישוב ארץ ישראל. סז
ט"ו שמיטה עא
ט"ז לכפור בע"ז עב
י"ז מצות ד' מינים בסוכות עב
י"ח ענוה עג
י"ט אמת עג
השלמות וליהוטים עה

[ספר חסידים]

[אה"ח 1234567]

הקדמה

יסוד הוא ומעיקרי הדת להאמין באמונה שלימה בביאת המשיח ואע"פ שיתמהמה אחכה לו בכל יום שיבוא.

ואמרתי אל לבי טוב הדבר לקבץ ולאסוף אל מקום אחד הדברים אשר בזכותן תבוא הגאולה כדי שנתחזק בהם בלימוד ע"מ לקיים ובזה נעשה אתערותא דלתתא להחיש עת פדיון.

ובגמ' סוכה דף מ"א. מובא ציון דורש אין לה מכלל דבעי' דרישה.

וביום הדין שואלים אותו צפית לישועה (שבת ל"א.) ולא נוכל לענות הן אם עשינו דברים המעכבים את הגאולה על כן הבה נתחזק ביתר שאת וביתר עז באלה הדברים ולא נבוש ביום הדין והתוכחה.

ובספר באר משה להגה"ק אדמו"ר מאו"רוב זצ"ל פ' ואתחנן כתב בשם הסמ"ק מ"ע א' בדבור של אנכי נכלל החיוב לצפות לישועה וז"ל כשם שיש לנו להאמין שה' הוציאנו ממצרים כמ"ש **אנכי ה'** אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וכל דיבור מעשרת הדברות הוא מצוה, כשם שאני רוצה שתאמינו שהוצאתי אתכם מארץ מצרים כך אני רוצה שתאמינו שאני ה' אלקיכם ואני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם וכן יושעינו ברחמינו שנית כדכתיב ושב וקבצך מכל העמים וא"כ צפית לישועה מצוה היא בעשרת הדברות ושואלין עלי' ליום הדין עכ"ל.

וכתב במעם לועז פ' בא עמוד רי"ג אמרו חז"ל אחת השאלות הראשונות ששואלים לאדם ביום הדין הגדול והנורא הוא צפית לישועה? כלומר האם הי' לך רצון עז ותקוה כי הישועה צריכה לבא, ואם לא חשב בה אין לו זכות לקום לתחי' כדי לראות את משיח, והרי זה דומה לראובן שהלך לעיר רחוקה בגלל הכרח עסקיו והתעכב שם כמה שנים שבודאי כל מי שהוא ידיד יקר חייב ללכת כל שבוע או כל חודש לבני ראובן ולהתעניין אם הגיע איזה מכתב ממנו כדי לדעת על שלומו הטוב וכל פעם צריך לחשוב בזה, ואם הוא פוגש מי שהוא הוא שואלו כלום ראית את פלוני ואיך הוא מרגיש ולמתי הוא חושב לחזור וכשראובן חוזר ונודע לו על כל זה הוא שמח מאוד ורואה אותו כידיד ומשתדל לעשות לו טובה הרבה, אבל אם שמעון אינו מתעניין כלל בראובן ושוכחו לגמרי הרי בודאי כשראובן חוזר אינו רוצה לראות את שמעון כי אינו ידיד אמיתי וגם

שמעון אין לו פנים ללכת לראובן להגיד לו בואך לשלום, כי הוא מכיר באשמתו כי באותו הזמן שהי' נעדר מביתו לא הי' לו נימוס לשאול עליו, ואותו הדבר לגבי הגאולה כי כל אדם שמשתוקק למשיח ובכל יום שאומר תפילת העמידה הוא אומר התיבות האלו בכוונה ובכל לבו, ומעיין במלים אלו ואינו אומרם כדברים היוצאים מן הפה מעצמם, ובכך הוא מראה שהוא רוצה בלב ונפש לזכות ולראות פני משיח, ע"כ.

וכתב החינוך במצות לא תעשה ג' על גיד הנשה וז"ל משרשי המצוה הזאת כדי שתהי' רמז לישראל שאע"פ שיעברו צרות רבות בגלות מיד העמים ומיד בני עשו שיהיו בטוחים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד זרעם ושמם ויבא להם גואל ויגאלם מיד צר ובזכרם תמיד ענין זה על ידי המצוה שתהי' לזכרון יעמדו באמונתם ובצדקתם לעולם ורמז זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו שבא בקבלה שהי' שרו של עשו רצה לעקרו ליעקב מן העולם ולא יכול לו ולזרעו, וציערו בנגיעת הירך וכן זרע עשו ציער לזרע יעקב ולבסוף תהי' להם תשועה מהם וכמו שמצינו באב שזרחה לו השמש לרפואתו ונושע מן הצער כן יזרח לנו השמש של משיח וירפאינו מצערינו ויגאלינו במהרה בימינו אמן, עכ"ל.

וכתב באור החיים הק' פ' בהר כ"ה כ"ח ואם לא מצאה ידו די השיב, פי' אם יראה האדון כי אין כח בעם לסבול חבלים עוד ורבו חובותיהם למעלה ראש ואפס בהם כח הסבל והי' ממכרו עד שנת היובל שהוא זמן המוגבל לגאולה בעתה ואז ויצא ביובל ושב לאחוזתו כי קץ הגלות ישנו אפי' יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו, ע"כ.

וכתב נועם אלימלך פ' שמות עה"פ וישב משה אל ה' כו' ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת לכאורה הצל לא הצלת הוא כפל לשון כיון שאמר הרע לעם הזה ממילא לא הציל אותם, ונראה כך פירושו דהנה אנחנו בגלות המר הזה אשר בצרותינו לו צר וגלה השכינה עמנו אין לנו לדאוג ולהתאונן אלא על גלות השכינה ולא לחשוב כלל על צרותינו כי אם על צער גלות השכינה. ואלו הי' מגמותינו וצערינו רק על צער השכינה ולא על צערנו בודאי היינו נגאלים מיד אך כי בשר אנחנו ובלתי אפשר לסבול לנו צרותינו ומכאובינו לכן ארכו לנו הימים בעונינו הרבים בגלות המר מחמת שאנו משתתפים צערנו עם צער השכינה ואנו חוששים על צערנו ואלו הי' צדיק אחד כנ"ל הי' מציל את כל העולם כולו מן הגלות וזה שאמר משה רבינו ע"ה ומאז באתי לדבר בשמך פי' כל דבורי לא הי' רק בעבור שמך הגדול והקדוש שהוא בגלות

ולא בשביל גלותינו והסימן וראי' שאמת אתי שכוונתי לא הי' רק בעבור שמך הקדוש כי אני רואה שפרעה הרע לעם הזה שזה סימן לאדם הרוצה להוכיח את חבריו או לדבר דברי קדושה איך ידע שכוונתו הי' רק לשמים בלי מחשבה ופני' אחרת אם רואה בדבריו לפני אנשים שאינם מהוגנים והם כועסים על דבריו בוודאי הי' דבריו בכוונה שלימה לשמים בלבד ובעזה"י דבריו יעשו רושם וז"ש משה רבינו ע"ה כל דברי לא הי' לשום כוונה אחרת רק בשמך ממש והא ראי' שהרע לעם הזה ומאחר שהיו דברי רק למען קדושת שמך מן הראוי הי' שיגאלו ישראל מיד ומדוע הצל לא הצלת וז"ש דוד המלך ע"ה השיבה לי ששון ישעך פי' גאל אותנו והשיבנו מהרה לארצינו כי כל כוונתי אינה אלא למען ששון ישעך שתגאלנו גאולה קרובה למען ישועתך להשיב את שבותך היא השכינה הקדושה ולא למענינו כי אם למענך והשם יגאלנו במהרה ונגילה ונשמחה בישועתו אמן, ע"כ.

והחפץ חיים זצ"ל כתב באגרת בודאי לא יפלא מה' כל דבר ותשועת ה' כהרף עין וכדכתיב היום אם בקולו תשמעו שביד ה' להביא לנו גאולה בכל יום ויום ובודאי חושש הוא למען כבוד שמו שלא יתחלל בגוים אך הדבר ברור אצלי שהקב"ה עוד מעכב קצת את זמן הגאולה כדי שנכין את עצמנו לביאת משיח צדקינו ולא נבוא לקבל פניו ערומים בתורה ובמצוות, ע"כ.

ועוד כתב בשם עולם שער ההתחזקות פ' י"ב הנה כעת שנתרבה מצוקות הזמן הרבה מאד יפלא לב כל איש מה זה עשה אלקים בארץ ומה יהי' באחרית דבר וכמעט כח אין לסבול גודל העניות והמצוקות שנתרבה יום ויום אכן המתבונן היטב ימצא מזה גופא תנחומין קצת כי הנה ידוע מ"ש הגר"א ז"ל שכל ימי הגלות דומה להריון והסוף דומה לחבלי לידה וזהו מה שקראו בגמ' שבת קי"ח חבלי משיח ופרש"י שם לשון חבלי לידה, ובחבלי לידה ידוע אם נודמן לאם המקשה לילד בעת שהקישוי נתגבר עלי' הרבה עד שאין בכוחה לסבול תנחם לה המילדת כי עתה לא תמשך עוד מכאובה ותאמר לה אל תראי כי זה סימן שקרוב הוא ללידה כן הוא ממש בדבר הזה כל זמן שלא נתגברו כל כך שאי אפשר עוד לסבול בודאי יש לצפות להשי"ת שיגלה קץ ישועה בזמן קרוב, ע"כ.

ובסנהדרין צ"ח. איתא ואם ראית דור שרעות באות עליו כנהר חכה לו שנא' כי יבא כנהר צר רוח ה' נוססה בו וסמיק לי' ובא לציון גואל, ע"כ.

והנה ראיתי בילקוט שמעוני פ' שמות קע"ו על הא דאמר פרעה ואל ישעו בדברי שקר, שהיו להם לישראל מגילות שהיו "משתעשעים" בהן משבת לשבת לומר שהקב"ה גואלנו. עיי"ש.

אוצר החכמה

ונראה לפרש הפשט בזה שעשו כן כדי שלא יפלו לבם בגלות והי' זה להם בחינת שעשוע ושמחה לדבר ולעיין בענין הגאולה לעודדם ולחזקם, ואף הי' להם "מגילות" מיוחדות לשם כך. וכמו כן בגלות זה האחרון ראיתי בזה תועלת לשעשע הלבבות בעסקם בתורת הגאולה הקרובה לבוא בב"א.

וחושבני לענ"ד דכמו שכתב החפץ חיים זצ"ל בהקדמה שני' לספרו ליקוטי הלכות בעניני לימוד הקרבנות דיש מעלה עליונה בזה הלימוד שעל ידי זה מתעורר בנפש האדם הרגש פנימי ותשוקה נמרצה לעבודת המקדש, ומצפה לישועת ה' מתי יבנה ויגיע הלימוד למעשה, עכ"ד. דכמו כן יש להקיש ולומר דלימוד בכל הענינים המקרבים את הגאולה ג"כ מעוררים בזה הרגש הפנימי והכיסופין לגאולה.

ובנועם אלימלך פ' ויגש כתוב דיצחק רמז על הגלות שהוא אותיות קץ חי, שאנחנו קצים בחיינו בגלות המר ואומרת השכינה כל השומע ר"ל מי שישמע לי להחזיק בי ובקדושת יי' יכול לבוא לידי שחוק ושמחה וחדוה וקדושה גם בגלות המר וכו' עיי"ש שהאריך, וסיים שם ומבשר לנו הכתוב שיתוספו לנו השנים אי"ה בביאת משיחנו במהרה דהיינו ששנה אחת יתגדל ויאריך כמו שנים הרבה ושנות חיים ושלום יוסיפו לנו בגאולתנו קרובה במהרה בימינו אכ"ר, ע"כ.

ומתוך שבח והודי' להשי"ת על כל החסד שעשה עמי מעודי עד היום הזה, אבקש על העתיד, יה"ר מלפניך שתפקוד אותי ואת כל בני ביתי וכל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום, ואזכה יחד עם עקרת ביתי האשת חיל מרת ברכה בילא שתחי', שכל מה שיש לי שלה היא, לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות לשמה, ושיהיו אהובים למעלה ונחמדים למטה עד ביאת גו"צ בב"א.

שלמי תודה

למע"כ הרבנים החשובים אנשי החסד שעזרו לי במציאת מראה מקומות והספרים:

הרב משה קרפף שליט"א מקרית ספר, הרב ארי' מונק שליט"א מירושלים מיד הרב הרצוג, הרב שלמה בלום שליט"א ממכון דרכי שמחה בערד, והרב נחום אברהם ממונסי ניו-יורק. זכות המחברים הצדיקים ששפתותיהם דובבות בקבר בגללכם יעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב.

א' תשובה

מדרש תנ"ך

איתא ביומא פ"ו: גדולה תשובה שמקרכת את הגאולה שנא' ובא לציון גואל ושבי פשע ביעקב מאי טעמא ובא לציון גואל משום ולשבי פשע ביעקב.

ופירש מהרש"א דודאי יש זמן לגאולה אבל התשובה מקרכת לבא קודם זמנה וכמ"ש בעתה אחישנה לא זכו בעתה, זכו אחישנה.

ובסנהדרין צ"ז: איתא אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ובמעשים טובים, ור' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין וכו' עיי"ש וברש"י כתוב ובתשובה אם כל ישראל חוזרין בתשובה יבא ואם לאו לא יבוא.

ובירושלמי תענית פ"א סוף ה"א אמרו לו מי מעכב אמר להן תשובה, ר' אחא בשם ר' תנחום בי ר' חיה אילו ישראל עושין תשובה יום א' מיד הי' בן דוד בא בא מ"ט היום אם בקולו תשמעו.

ובילקוט פ' בא ר"י אם יעשו תשובה גואלם אני לדורות ואם לאו גואלם אני לשנים.

ובילקוט הושע תקל"ג כשתעשו תשובה ויהי לבבכם למעלה מכוון כשושנה הזו אני גואל אתכם.

ובמדרש הגדול פ' שמות ב' שישראל נגאלין באחרית הימים מתוך תשובה דכתיב ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת (דברים ד' כ"ט).

ואיתא בזוה"ק פ' תרומה דף קל: וז"ל (על פי הסולם) כתיב אמר שומר אתא בקר וגו' מקרא זה העמידוהו על גלות ישראל היושבים בתוך בני שעיר, וישראל אומרים להקב"ה שומר מה מלילה, מה יהי' עלינו מגלות הזה הדומה לחשכת לילה מה כתיב אמר שומר זה הקב"ה אתא בקר כבר הארתי עליכם בגלות מצרים והעליתי אתכם וקרבתי אתכם לעבודתי ונתתי לכם התורה כדי שתזכו לחיי עולם, עזבתם תורתי וגם לילה הבאתי אתכם בגלות בבל והעליתי אתכם, עזבתם תורתי כבתחילה, הבאתי לכם שוב בגלות כבתחילה, אם תבעינן בעיו, כמו שאמר דרשו מעל ספר ה' וקראו ושם תמצו במה תלוי הגלות שלכם והגאולה שלכם, וכאשר תבעינן בה היא תאמר ותכריזו לפניכם שובו אתיו, שובו בתשובה שלימה ומיד אתיו ותקרבו אצלי, עכ"ל.

ובתיקונים תיקון י"א כ"ו: (הובא בר"ח שער התשובה פ"ה) ועוד ותפתח, כד ישראל פתחין בתיובתא בבכי מיד ותחמול עליו ודאי בבכי יבאו בזכות בכי דילי יתכנשון מן גלותא בכי לבי דמעא בת עין י' זעירא דאית היכלא דדמעא לית לה רשו למיפתח אלא בדמעאי, ע"כ.

[א"ח"ח 1234567]

ואיתא בזה"ק שגם כשכנסיה חדא יעשו תשובה כראוי אז בוא יבוא הגואל במהרה הגם שששים רבוא ביחד לא עשו עדיין תשובה כראוי וזה הי' כוונת יעקב אבינו ע"ה שאמר האספו ואגידה לכם וכו' (מאור ושמש פ' ויחי).

והגאון חיד"א זצ"ל בשם הגדולים אות א' סי' רי"ט הביא זוה"ק הנ"ל וכתב דנראה שאין הכוונה שאף אם כל הדור המה ח"ו פושעים ורשעים סגי בכנישתא חדא דהלא עון הדור מעכב אלא שאם הדור כולם או רובן אין עושין עונות מחדש ומקיימין את התורה אלא שאין עושין תשובה שלימה כהוגן על העבר בזה סגי בכי כנישתא חדא שעושין תשובה כראוי, ע"כ. (ועיין בפנים במדרש הנעלם סוף פ' נח).

ואיתא בפרקי דר"א פ' מ"ג ר"י אומר אם אין ישראל עושין תשובה אינן נגאלין ואין ישראל עושין תשובה אלא מתוך הצער ומתוך הדחק ומתוך הטלטול ומתוך שאין להם מחי' ואין ישראל עושין תשובה גדולה עד שיבא אליהו ז"ל שנא' הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם בא"י הרוצה בתשובה, ע"כ.

ובביאור הרד"ל שם כתב וי"ל שלכן נקרא אליהו התשבי שעתידין ישראל לעשות תשובה על ידו.

ופסק הרמב"ם בהל' תשובה פ"ז ה"ה כל הנביאים כולם צוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנא' והי' כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלקיך ושב ה' אלקיך וגו', עכ"ל.

וכתב רבינו בחיי פ' בהר כ"ה מ"ז על הפסוק לעקר משפחת גר וז"ל: "על דרך המדרש לעקר זו רומי וקראהו עקר על שם שעתיד הקב"ה לעקרה שנאמר (דניאל ז) והובד גשמה ויהיבת ליקדת אשא. וזהו שאמרו במדרש וכי תשיג יד גר ותושב גר זה נבוכדנצר מלך בבל ותושב זו מלכות מדי. ונמכר לגר תושב עמך זו מלכות יון או לעקר משפחת גר זו רומי. הוציא לנו המדרש מן הכתוב הזה רמז ארבע מלכיות ולפי דעתי עשו זה בכונה גמורה לפי ענין הפרשה, כי

יש בפרשה התעוררות ורמז והבטחה לישראל בגאולת שעבוד ארבע מלכיות וגם יש בה עוד רמז כי הגאולה תלויה בתשובה ואף אם לא יעשו תשובה אי אפשר להתאחר מזמן הקץ הקצוב ובהגיע תור הקץ הקצוב לא ישאר לישראל שום עבדות בלתי עבודת ה' יתברך:

"ויש בה עוד רמז שעתיד הקב"ה להביא העו"ג לחשבון לפי ששעבדו בישראל וזה מזמן הגלות עד שנת הגאולה העתידה שקראה הכתוב יובל:

"והנה כל הפרשה בענינה מעידה על זה ומפני זה לקחו החכמים ז"ל רמז וסימן מן הכתוב לארבע מלכיות וסמך למלכות הרביעית שקראה עקר אחרי נמכר גאולה תהיה לו:

"וידוע כי לשון אחרי הוא מופלג ורחוק וירמזו לגלות האחרון הזה, ואמר אחד מאחיו יגאלנו והוא משיח בן דוד שהוא משבט יהודה מיוחד שבכל השבטים ועוד יכלול אחד מאחיו כלומר שיהיה הגואל ב"ו כשאר האחים נולד מאב ואם כדמיון ^{משה} שהיה הגואל הראשון שבמצרים. ואמר או השיגה ידו ונגאל כלומר בכסף והיא הגאולה בתשובה הנמשלת לכסף כי כשם שהכסף הוא לבן וטהור כך התשובה מטהרת הנפש ומלבנות העונות. ואמר וחשב עם קונוהו הוא הקב"ה הקונה שמים וארץ שיביא לחשבון כל אומה ואומה ששעבדו לישראל. משנת המכרו לו. כלומר מהזמן שהתחילו להשתעבד בהם עד שנת זמן הגאולה וקרא הגאולה שנת היובל לפי שהיובל זמן חרות שנאמר (ויקרא כה) וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל היא ועוד על שם (תהלים עו) יובילו שי למורא ועל שם שכתוב ^{אח"כ 1234567} והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. ואמר אם עוד רבות בשנים ואם מעט נשאר בשנים כלומר שהפדיון יהיה לפי השנים כי לפי גודל התשובה תתקרב הגאולה או תתרחק, ואמר ואם לא יגאל באלה שאם לא יגאל על ידי תשובה בשנות הגלות האלה ויצא בשנת היובל הוא ובניו עמו כלומר שלא יתאחר זמן הגאולה מן הקץ הקצוב ואילך וזוהי דעת רבי יהושע שאמר בין עושין תשובה בין אין עושין תשובה מיד נגאלים שנאמר (ישעיה ס) אני ה' בעתה אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה. ואמר הוא ובניו עמו רמז לשני הקבוצים העתידים והם הנדחים והנפוצים עמהם זהו שאמר הוא ובניו עמו, וזהו שסמך לו כי לי בני ישראל עבדים כי בהגיע תור הגאולה הקצוב אינן מתעכבין אפי' שעה אחת ולא יהיו עבדים כי אם להקב"ה, ואמר עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים להשוות גאולה זו לגאולת מצרים כי כיון שהגיע הקץ מיד יצאו. אני ה' אלהיכם המבטיח אתכם בזה לעתיד". עכ"ל.

ומבואר בפ' ואתחנן ד' ל-ל"א, בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו כי קל רחום ה' אלקיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם.

וכתב מעם לועז עליכם לדעת שכך ביאור הדברים שאל יעלה בדעתינו שאחרי שהגלה אותנו מארצנו הרי הרעות שהוא מוסיף להביא עלינו משנאה באו, לא כן הדבר אלא כל המכוון שנחזור בתשוכה, כאב המייסר את בנו וזהו שכתוב בצר לך ר"ל כל אותם הצרות שיבואו עליך המכוון ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו.

וזהו שנא' באחרית הימים בא ללמד לישראל לקח שאם יהי' בכם שכל תשובו בתשובה ותחסכו כל הגלות הארוכה.

וחידוש ראיתי בפלא יועץ ערך צפוי שאפי' על ידי א' מישראל שיעשה תשובה שלימה יכול לקרב הגאולה וכמ"ש ר"ל במדרש ע"פ שובה ישראל שמש"ה נאמר בלשון יחיד, ע"כ.

ויש להעיר מלשון רש"י ^{אוצר החכמה} סנהדרין צ"ז: דכתב "כל ישראל" צריכים לחזור בתשובה.

ויש לתרץ לפמ"ש בקץ הפלאות דבכדי שיהי' גאולה בבחינת אחישנה כשהזמן אינו מסוגל לגאולה אז צריך תשובה של כל ישראל או רובן, אבל יש גם זמנים שהם מסוגלים לגאולה ונקראים ^{יחידות} עת פקודה ואז די בתשובה מועטת.

ובמדרש תלפיות לבעל שבט מוסר דף צ"ה ע"ג מובא בענין הויכוח בין מיכאל כנגד הס"מ דתשובה אפי' כחודה של מחט יועיל לגאולה.

וכתב מדרש האתמרי לבעל שבט מוסר וצ"ל דף כ"ד: יש לדקדק על המאמר גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה דהול"ל שמביא את הגאולה מאי מקרבת אמנם יובן בדחז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף עוד נקדים שידוע שהקב"ה חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח ומחזיר הנשמות בזה העולם לתקנם ונמצא עם זה שנשמת האדם רשע מונע מלהוציא נשמה שבגוף משום שבמקום נשמתו החוזרת לזה העולם הי' יכול הקב"ה לשלוח נשמה שבגוף אבל אם חוזר בתשובה וימות זכאי במקום נשמתו שולח נשמה אחרת משום שהוא מת צדיק ואין צורך להביאו לזה העולם פעם אחרת ולזה אמר גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה שבעבור שמת זכאי גורם להוצאת נשמות שבגוף

ומקרבת הגאולה, ע"כ.

ועיין עוד מ"ש לקוטי תורה פ' כי תצא דף מ:-מ"א.

וכתב מדרש תלפיות ענף גאולה וז"ל: גם דע שהמוציא ז"ל הרי הוא מוסר את בניו ביד החיצונים וכאשר יחזור בתשובה אז יחזרו הבנים למקומם בתוך האוצר הנקרא גוף וזהו ולשבי פשע ביעקב כי הוא שב בתשובה מן הפשע ההוא ור"ת "ביעקב נאם ה' ואני" הוא ר"ת "בניו" כי כל זה הם מעכבים את משיחנו וכשיחזור בתשובה יחזרו למקומם ועם זה ובא לציון גואל, ע"כ. ועיין לק"ת ישעי' דף יד.

ובספר מועד לכל חי סי' ט"ו אות ג' כתב תשובה נוטריקון, תבא שילה ויבנה בית המקדש, ומספר תשובה, תשב"י בכולל, דיבא טרם יבא שילה וכל זה ע"י התשובה כמ"ש רז"ל גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה, ספר סופי ענבים סי' ח"י, ומצאתי בתנא דבי אליהו רבה פל"א וז"ל הקב"ה יושב ומצפה להם לישראל יותר ממה שמצפה האב לבנו והאשה לבעלה שיעשו תשובה כדי שיגאל אותן ויבנה להם ביהמ"ק עכ"ל האמנתי כי אדבר דבכל פעם שאני קורא המאמר הנכבד הלזה עיני עיני יורדה מים דאיך יתכן דמלך הכבוד אלקי עולם ה' הוא יושב ומצפה אותנו ^{אח"ח 1234567} ונחזור בתשובה כדי לעשות טובה עמנו כל טובות שבעולם וכל אחד הולך בשדירות לבו ואין איש שם על לב לאמר לכו ונשובה אל ה' ואם בבנו החביב לו יארע דלעת ערב איחר לבא לביתו יותר מהשעה שרגיל לבא בכל ערב אזי האב עיניו כיונים משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים מתי יבא לביתו וכן האשה שהלך בעלה למדינת הים כמה צער מגיע לה עד שתראה בעלה, וזה צע"ר השמים ואם הקב"ה סובל שיעור זה הצער עלינו על מה אנחנו יושבים בתרדמה גדולה כזאת ואין אנו חוזרין בתשובה שלימה, ע"כ.

וכתב הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד בקובץ מאמרים דף נ"ח וז"ל: כתוב בישעי' נ"ט ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב, הנה פשע הוא מרד ומשמע מזה דכדי לזכות לבוא הגואל דיו שישוּבו ממרד אפי' לא ישוּבו מזדונות ושגגות וזהו כמו שכתוב אך בה' אל תמרודו היינו דאם לא יפלו למדרגת מורדים יוכלו להכנס לארץ, ע"כ.

ובדף ק"ט כתב דכל עוד שלא יפסיקו המנהיגים למרוד במלכות שמים לא תתכן הישועה, עכ"ד ועיי"ש.

ויש להעיר על דבריו לכאן מדברי רש"י סנהדרין צ"ז: שהבאתי לעיל דמשמע

ד"כל ישראל" צריכים לחזור בתשובה ולא רק המורדים.

ולפי מה שתרצתי לעיל על דברי הפלא יועץ מספר קץ הפלאות יתיישב ג"כ הכא, עיי"ש.

ועל איזה סוג תשובה מועילה לקרב את הגאולה אם תשובה מאהבה או מספיק תשובה מיראה, עיין אהבת ציון דרוש ב' ובפתח השער לשו"ת עין יצחק ח"ב אבן העזר אות י"ח-י"ט.

ובתפץ חיים עה"ת דף רכ"ח כתב וז"ל: "והפיץ ד' אתכם בעמים וגו' ובקשתם משם את ד' אלקיך ומצאת כי תדרשנו. בכל לבבך ובכל נפשך, בצר לך ומצאוך וגו' באחרית הימים ושבת וגו' ושמעת בקולו. (ד' כו-ל).

"הפרשה הזאת מרמזת על זמן הגאולה, כדאיתא במ"ר דברים. בפרשה זו הראה משה לישראל, ^{ואח"כ} אם חטאו האין הן עתידים להגלות, והאין הן עושין תשובה, ^{ואח"כ} והאין הן נגאלין. האין הן חוטאין, דכתיב ועשיתם הרע וגו' ואח"כ והפיץ ה' אתכם בעמים, ואח"כ בצר לך וגו'. א"ר אלעזר כשנגאלו ממצרים, מתוך חמשה דברים נגאלו. מתוך צרה - דכתיב ויאנחו בני ישראל, מתוך תשובה - ותעל שועתם, מתוך רחמים - וירא א' את בני ישראל, מתוך הקץ - וידע אלקים, אף לעתיד לבוא, מתוך צרה - בצר לך, מתוך תשובה - ושבת עד ד' אלקיך, מתוך רחמים - כי א' רחום ד', מתוך זכות אבות - לא ישכח את ברית אבותיך, באחרית הימים - הרי מתוך הקץ, ע"כ. "ובאור המאמר הוא, דכל חמשה דברים הללו יסייעו להגאולה. והכונה היא דאלו היינו חוזרים בתשובה שלמה, אזי היא בעצמה היתה מביאה הגאולה אף שלא בזמנה, דכתיב היום אם בקולו תשמעו, אבל בזמן שאין התשובה שלמה, אז צריכים לכל אלו לקרב הגאולה.

וע"כ אל יפלא בעינינו, במה נזכה בדור הזה לגאולה, הלא לא אכשר דרי, ואדרבה בדורות הקודמין היינו עומדים במצב קרוב יותר לעבודת ה' אבל האמת היא שכהיום שנתקיימו בנו כל היעודים האמורים במס' סנהדרין ובסוף מס' סוטה על זמן הגאולה, וגם הפזור והטלטול בקצות הארץ גדול מאוד, ונתקיים בנו, אם יהי' נדחך בקצה השמים, א"כ נוכל לקוות, כי התקבצו כל הדברים יחד, ובהתעוררות תשובה מועטת נוכל לקוות כי יקרב ד' הגאולה. כי הצרות הגיעו למעלה ראש, והגלות נתארכה, עד שנוכל לומר בפשיטות, כי כבר הגיע זמן אחרית הימים. וא"כ עתה בודאי החיוב עלינו להתעורר לתשובה, ויקוים בנו הבטחת התורה בפ' נצבים, ושבת עד ה' א' ושמעת בקולו וגו': ושב ד' א' את